

КРИЛАТІ

журнал українського юнацтва

1963

Травень

5

МАТИ

Давно затерся слід копит.
Давно вже коні продудніли.
А далечей очам не спить,
Не дохилити сліз дозрілих.
Якби хоч здалеку узріть!
Якби вітри відтіль подули!
Якби зйшла щаслива мить!...
Пішли, пішли і... не вернулись.

I, може, впали вже сини.
Мій Боже! Серце — крига ...
Щитом Господнім заслони,
Пошли Архистратига.

ОКСАНА ЛЯТУРИНСЬКА

КРИЛАТИ

The Winged Ones —
Monthly magazine for Ukrainian Youth.

Les Ailés — revue
ukrainienne de jeunes

Los Alados — revista
de la juventud ucraniana

Die Geflügelten — ukrainische
Jugendzeitschrift

ВИДАС ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

Виходить щомісяця

Редактус колегія
Головний редактор
Леонід Полтава

Адреса Редакції та Адміністрації:

„KRYLATI”
315 East, 10th St.
New York 9, N. Y. U. S. A.

Редакція застерігає право
скорочувати матеріали та правити мову

ПРИСИЛАЙТЕ РІЧНУ ПЕРЕДПЛАТУ:

країни	одне число	річно
США	\$ 0.50	\$ 5.-
Канада	\$ 0.50	\$ 5.-
Англія	0.2 .3 ф.ст.	1.2 .6 ф. ст.
Австралія	0.4 .6 а.ф.	2.5 .0 а.ф.
Бельгія	15.- б.фр.	150.- б. фр.
Франція	1.50 ф.	15.- ф.
Німеччина	1.20 м.	12.- м.
Півд.Америка	\$ 0.20	\$ 2.-

Це число оформили: П. Холодний, П. Сидоренко, О. Клімів, А. Варивода, М. Білинський.

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЕ!

Ти на еміграції мусиш піти в авангарді визвольної боротьби, як у ньому йде молодь на рідних Землях. Ти мусиш цілком віддати себе інтересам Воюючої України і бути готовою на кожний її поклик, щоб стати поруч своїх друзів, що зі зброєю в руках борються за визволення народу, за щастя, за радість і творчу працю української молоді в українській державі. Ти мусиш бути високоорганізованою і активною, мусиш постійно сталити свою ідейність та невпинно підносити свій рівень загального і фахового знання та політичної виробленості. Своє перебування серед інших народів широко використати для того, щоб навчитися, всего, що в них доброго й корисного, щоб засвоїти собі їхній досвід праці в усіх галузях життя і державного будівництва. Але пильно зберігай себе перед розкладовими впливами, які розхитували б твою ідейність та підривали моральну стійкість.

Із звернення Воюючої України
до всіх українців на Еміграції,

(Підписане ген. Т. Чупринкою).

У наступному числі читайте: "Ісус Христос жив на землі" В. Шалі, "О болю мій, о слово ти мое!" М. Понеділка, "Філателія та самодіяльні гуртки СУМ" Ол. Соколішина, "Цікавий всесвіт", "Природні компаси" й ін. Очікуємо світини на фотоконкурс!

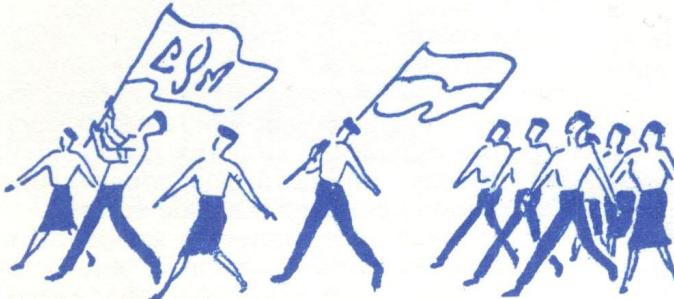
Таборовики мандрують...
(на Оселі СУМ біля Елленвіл, США)

КРИЛАТІ

1963
Травень

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО ЮНАЦТВА

5

Григорій Ошипко

Літа молодості у кожної людини сповнені плянів, стримлінь, бажань і юних поривань. Думка молодих ширяє між небом і землею, між духовим і матеріальним, загальним і особистим. Переважає в ній надія і радість, але закрадається часом і смуток чи сумнів. Однак, усюди переважає ідеал духа, радости й надії, віра у справедливий світ і прагнення служити якісь ідеї, щоб закарбувати слід своєї молодої особистості в суспільстві. Ми не забуваємо також і про громаду, про школу, про нашу Спілку. А мистецькі зацікавлення – музика, поезія, мальство, театр, кіно, – полонять нашу душу, і в багатьох випадках вони стають життєвою пристрастю.

Захоплення великими рухами, грандіозними плянами, бажання присвятити себе якомусь великому ділу – зроджуються у нас в ранній юності. Молодий французький аристократ де ЛяФает відмовився від блискучої кар'єри, почестей і вигод та не завагався виступити навіть проти самого короля, щоб лише мати змогу боротись за свободу США.

Англійський поет Д. Г. Байрон так захопився боротьбою проти турків за самостійність Греції, що покинув свій рідний край і став на чолі повстанців; за свободу Греції він віддав своє життя. Були й інші приклади в історії, коли сини одного народу захоплювалися боротьбою за волю інших народів. Звичайно, їх народи були тоді вільні, бо інакше вони боролися б за свій народ.

У нашій найновішій історії маємо безліч прикладів самопосвяти молоді в обороні рідної землі. Бравурні виступи Українських Січових Стрільців, геройчні Крути, боротьба молоді СУМ і ОУН між двома війнами, бої УПА – це суцільний ланцюг жертвенности юних сердець. І тепер, у підсоветських обставинах, українська молодь пасивним опором маніфестує свою любов до рідної Батьківщини, а деякі молоді українські поети навіть кидають виклик комуністичному режимові.

Тут, у західному світі, ми також шукаємо світил, що вказували б нам шлях до великих діл; шукаємо ідеалів, які поривали б нашу фантазію і молодечий за-

пал та виповнили нашу душу пристрастю жертвенности великий, святій справі. Ale чи в нинішньому розбурханому світі ми справді непомильно бачимо дорожковаз нашого буття?

Сказав наш філософ Г. Сковорода, що "плоть нічможе – дух животворить!"

Ці слова мають особливу вартість у наших обставинах, де вигоди щоденного життя відвертають нашу увагу від царства духа, від книжок, від ідейних поривань. У розгубленому вирі матеріальних і різних духових вартоостей, чужих ідей і переконань, що шукають молодих надхненників, вибирають шлях духа, шлях рідних батьківських ідеалів, шлях змагання за волю і справедливість на Українській Землі.

Хай рідна книжка кожночасно просвічує наш розум, а прагнення героїчних вчинків і великих діл для визволення Батьківщини виповнює наше життя. Хай служба Україні стане повсякчасним нашим світилом і рушієм усіх наших юних починів.

"Не забудь, не забудь
Юних днів, днів весни, –
Путь життя, темну путь
Проясняють вони".

СВІТИЛО ЮНИХ ДНІВ

ШЛЯХ ДО ВИСОТ

Під кінець обіду мовчанку перервала несподівана заява Богдана: „Я став членом СУМ, сьогодні йду на перші сходини”.

Батько, Кочержук, закліпавши від несподіванки очима, здивовано глянув на дружину, а вголос сказав: „О, добре, сину, дуже добре!”

По обіді, коли Богдан у своїй кімнаті збиралася до виходу, старий Кочержук, якого дуже турбувала повна байдужість сина до всього українського і який ганив себе за те, що в критичному часі не допильнував сина, — забіг до кухні і радісним голосом зашепотів до дружини:

— А я тобі не казав, що стара козацька кров завжди відізветься!

— Е, яка там знову козацька кров, попросту хлопець закохався в якусь сумівку — завважила мати.

Коли Богдан увійшов у вітальню, прямуючи до виходу, його сестра, Віра, на мить відірвалася від телевізії:

“What is the matter with you? I am not amused at your stupid joke!” (Що з тобою? Мене не радує твій дурний жарт!).

— Вже пора тобі, Віро, почати говорити по-українськи, — відповів Богдан і вийшов.

А думки Богдана, по дорозі до домівки СУМ, може під впливом завваги сестри, знову закрутилися довкола питання, що вже з рік його турбувало: чи шлях, на який тепер ступає, справді вірний?

Богдан Кочержук, учень останньої кляси „гайスクул”, найліпший учень школи — переживав свою першу життєву кризу. Його, обдарованого палкою, запальною вдачею, завжди полонила могутність і велич. Служити якісь великій справі — це була його мрія. Такою великою справою ввижалася йому Америка — наймогутніша держава світу.

Батьки Богдана, в гонитві за матеріальним добробутом, занедбали прищепити йому основи української національної свідомості, а тепер було запізно. Хлопець став збоку від українського життя, перейшов виключно на англійську мову і з призирством та знудженням вислухував випадкові пригадки батьків та їхніх приятелів. „Вони блудні брехуни, — думав про українських емігрантів Богдан, — завжди мають Україну на устах, але на українську справу навіть кілька доларів не хочуть дати. І що вони можуть зробити без Америки? Ні, це дитяча забава, мені з ними не по дорозі, тільки заважають мені всім серцем віддатися цій країні”.

Так було рік тому. Але несподівано трапилася подія, яка, хоча сама в собі незначна, була для Богдана сильним пережиттям, що докорінно змінило його погляди.

У школі учитель історії і громадянознавства дав домашнє завдання: подати одного борця за свободу й обґрунтувати свій вибір. Богдан вибрал Даллеса. Але яке було зачудування, коли викликаний Мек Ню, його добрий при-

ятель, якому він тайком заздрив за його давне, безспірно американське походження — впевненим голосом заявив:

— На мою думку, одним із найбільших борців за волю, в наших часах, — є український революціонер, полковник Євген Коновалець, син волелюбного і геройського українського народу, народу, що перший в Європі став до боротьби з найбільшим ворогом вільного світу, російським імперіалізмом, у виді російського комунізму.

Вважаю полковника Євгена Коновалця тому великим, бо він з малим гуртом своїх однодумців, організацією українських націоналістів, без підтримки сильних цього світу, боровся за свободу України і всіх поневолених народів та за цю справу віддав своє життя.

Ці слова, висловлені в американській школі американським хлопцем, якому випадково потрапила в руки книжка про Україну — до глибини потрясли Богданом. Ale він не хотів ще здавати своїх позицій. В перерві він підійшов до Мек Ню, щоб подискутувати, однак той збув його коротко: „Я розчарувався в тобі. Бо, твої земляки створили найбільшу підпільну армію світу і підняли прапор боротьби за свободу всіх народів, а ти шукаєш чужих богів і хочеш відкривати вартості навіть там, де їх і немає”.

I тепер, через рік, Богдан відчув сором, згадавши про цю сцену. Ale це пережиття поставило його віч-на-віч із українською проблемою.

За Богданом залишився рік шукань і праці над собою. Тепер він зрозумів, що українство не обмежується до кількох зопортунізованих емігрантів, що це велетенський змаг, довгий шлях боротьби, на якому, як мілеві камені, стоять героїчні постаті найкращих синів народу. Україна — це велетенська ідея, що пополнити — і Богдан усім своїм запальним, гарячим, юнацьким серцем хоче її служити.

На сходинах булавний, представивши Богдана, несподівано попрохав: „А тепер, Богдане, скажи всім друзям, що спонукало тебе до нас приєднатися”.

Богдан зніяковів, засоромився, та, побачивши перед собою кілька десять щиріх, вичікуючих юнацьких очей і згадавши про свої мрії, — випростався і сказав:

— Моє прибуття сюди завдячує полковникові Євгенові Коновалцеві. Він воскресив мене і поставив на шлях змагання, пориву і любові. Цим шляхом хочу відтепер маршувати. Пойдайте мені руки, друзі, — підемо разом!..

Михайло Кушнір

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ

Так само, як Симон Петлюра, Евген Коновальєць вважав, що доля України вирішуватиметься в боротьбі проти не лише більшевицької, але проти кожної імперіалістичної Москви, що окопалась на землях Українського самостійництва. Нині еміграційні російські імперіалісти ведуть проти всього українства особливо шалений наступ, щоб проломити єдиний національний фронт, перефарбовуються навіть під „федералістів“ і ладні вдавати з себе будь-кого, аби спаралізувати українських націоналістів і прибрati до своїх рук провід на еміграції. І саме тепер звучать слова нашого Полковника, як заклик і як основний закон нашої дії — проти Москви, більшевицької, білої чи якої іншої, — проти задріпаної Москви, що намагається опанувати цілий світ!

Після поразки визвольних змагань, розпустивши корпус січових стрільців, Евген Коновальєць відійшов на Захід. Під його керівництвом засновується в Галичині Українська Військова Організація, що мала продовжувати збройну боротьбу в іншій формі.

У зв'язку з кардинальною зміною міжнародної політичної ситуації, українську визвольну справу треба було ставити вже в європейському маштабі. І Евген Коновальєць у 1929 році виїхав з Німеччини до Швейцарії. В 1936 році, після невдалого на нього атентату, підготовленого більшевицькими агентами, Коновальєць під натиском советської амбасади на швейцарський уряд змушен був виїхати до Італії. А фактично відтоді він став вічним „мандрівником“. Програма політики Гітлера на Сході змушує Евгена Коновальєця посилити практичне й теоретичне опрацювання своєї зовнішньо-політичної концепції. Вже в 1932 році він, щоб поглибити зв'язки з політичними колами Англії, висилает туди свого представника.

Поки діяльність ОУН охоплювала Польщу, Чехословаччину та Румунію, Москва не приділяла їй спеціальної уваги. Та в 1933 році в Москві зрозуміли, що майбутня світова війна йтиме за Україну.

Отоді НКВД, чи то пак ГПУ, пощастило, після кількох невдалих спроб, ввести в зв'язкову сітку ОУН свого агента. 23 травня 1938 року в голландському місті Роттердамі відбулася його зустріч з полковником Коновальєцем. За кільканадцять хвилин по цій зустрічі пеке-

СИМОН ПЕТЛЮРА І КОМПОЗИТОР М. ЛИСЕНКО

Із статті "Як виростав С. Петлюра"

...Весною 1900 року в Полтавській духовній семінарії почався внутрішній бунт. Восени того року повторився. Семінаристи написали, за тодінню звичкою — скаргу-петицію до найвищого начальства — до Синоду, якому підлягали всі навчальні заклади. Вимагали поліпшити харчування, запровадити спільну уніформу для вихованців духовних шкіл і семінарії... Симон Васильович у заворушеннях, що дійшли восени до бійки з викликаною поліцією, фізично участі не брав. Навпаки — стримував руйницькі дії бунтарів, але до складання петиції до Синоду і свою руку приклад. Весною 1901 року, в наслідок того, батьки всіх семінаристів, між ними й Симонові батьки, були попереджені листами, що коли їхні сини не змінять поведінки, то будуть вигнані з семінарії.

І незабаром після того, за три місяці до закінчення курсу семінарії... семінарський хор вивчав кантувату молодого тоді, славного вже українського композитора Миколи Віталійовича Лисенка "Б'ють пороги" на слова Т. Шевченка. І запросили композитора, як почесного гостя, на вечір у стінах семінарії, де кантувати мали виконати. А в час виконання кантирати розчинилися двері залі і на порозіявився

льна машина розшарпала тіло Полковника.

Неустрашимий борець, визначний політик і дипломат, порадник ідейних українців, гострий суддя для всіх тих, що зрадили найвищий ідеал нації — був той, кому бомба, підсунена червоною Москвою, відібрала життя.

розважений ректор Пичета: "Що? Чого? Хто дозволив?!" І кинувся до трохи зніжковілого композитора:

— Як ви сміли сюди появитися? Хто вас запросив?..

Заля принишкла, заніміла... І не встиг Микола Віталійович щось відповісти, як до ректора підійшов спокійно, поважно ходою білявий юнаць-семінарист Петлюра і твердим, рішучим голосом сказав:

— Достойний пан Лисенко — автор виконуваної нами музики — наш почесний гость, і просимо дати йому спокій!

Ректор бомбою вилетів із залі, а гурток семінаристів із Симоном Петлюрою дбайливо оточили гостя щільним колом і гуртом провели його з залі і далі — аж додому.

Симона Петлюру вигнали за це з семінарії з "вовчим білетом". А той білет означав, що йому заборонений вступ до будь-якого шкільного закладу "матушки Росії", отже освітня кар'єра його тут закінчилася. Не можна було з тим білетом добути й будь-яку службу...

Олекса КОБЕЦЬ

* * *

У 1902 р. Симон Петлюра таки знайшов посаду вчителя на Кубані. Але вчителював не довго, бо українська громада м. Катеринодару запросила його працювати, з істориком А. Щербиною, над "Історією кубанського війська" (тобто українських козаків, що поселились на Кубані). Та праця була для С. Петлюри справжнім університетом: він дуже багато читав, опрацьовував історичні документи тощо. У самоосвіті, науковій і громадській праці для добра України минала молодість безсмертного Симона Петлюри — майбутнього Голови Української Держави та її Збройних Сил.

Про автора спогаду:
Олекса Кобець (Варава) — видатний український письменник старшого покоління, який прославився романом "Спогади Полоненого" (два видання) та ін. творами; був членом Союзу Визволення України у Відні, репресований сов. владою. Тепер живе у м. Бофало, США, де своєю творчістю, знаннями й досвідом допомагає молоді СУМ.

"НЕ СКАЖУ!.."

ПЕТРО Кучуга — молодий вояк. Йому щойно сімнадцять років, але він уже більше року ройовий. Його товариші большевики на валово перебили в рукопашному бою. Петро, важко ранений в голову й груди, стойть блідий. Весь однострай зашкаруб від крові.

Комісар, з пожовклим бездушним обличчям, прикладає Петрові пістолю до грудей і питає:

— Ти хто такий?..

— Український повстанець! — падає відповідь, суха, як постріл з кріса.

Високе молоде чоло морщиться. Між зморшками причалася лють і ненависть.

— Ти сам один тольк? — питає постать з широким костистим обличчям і величими довгими руками. Роти в постатей, що обстутили стрункого юнака, широко розкриті і з них тхне самогоном.

— Відомо, що ні!..

— А сколько вас било всіх? — питає комісар.

— Не скажу!.. Ви знаєте, що від українського повстанця не довідається ніхто нічого! Навіщо ж питаете?

— Это один із тех, которые хотят молчать, — пробує жартувати ще один п'яниця в заялозеному кожусі.

— Так ми тебе пустім пулю прямо в глаз, — каже той, що тримає автомат при грудях, і підносить дуло на ви соту Петрових очей.

— Ми теж не робимо інакше з вами, як піймаємо.

— А мать у тебя есть? — пробує заломити його один з юрбі. — Не жалко оставлять?.. Ну, где ваш штаб?

— Мати вчила й казала, щоб вас ненавидіти й вбивати, — промовив юнак і затиснув п'ястуки.

Гримнув постріл. Повстанець сколихнувся, ніби молодий орел, що хотів знятися до лету, і впав. Відгомін, що пролунав у високих, старих соснах, відгукнувся вривчасто й сильно — ніби повторив за ним:

— Не скажу!..

Один з п'яних большевиків підійшов, ударив чоботом вбитого повстанця в обличчя і просичав з підпитою веселістю.

— Он не скажет!..

Голова вбитого, з широко розкритими очима, скитнулася від того удара й ніби заперечила ще раз:

— Не скажу!!!

Ярослав КУРДИДИК

(Із книжки "Два кулемети")

“Жити — це відчувати своє фатальне зобов’язання користуватися свободою рішення щодо того, чим ми будемо в світі... Ми ніколи не можемо припинити цієї нашої вирішальної діяльності. Навіть тоді, коли в розpacії ми віддаємося на ласку того, що має статись, — ми лише вирішуєм більше нічого не вирішувати. Тому нема хибнішого твердження, як те, що “обставини вирішують”. Навпаки! Вони тільки створюють нам нові проблеми, які ми мусимо ввесь час вирішувати. І тут головну ролю відіграє лише наш характер, наша вдача”.

Орtega-i-Gasset, 1937
(єспанський філософ)

ГОРА-ЦАРІВНА

(оповідання)

Сонце піднялося вже досить високо, коли мати Максима встала. Була низенька, трохи похила, обличчя у зморшках, але в очах — іскорки, як зорі. Вставши, вона пішла до кухні готувати сніданок. Коли глядь — а на столі записка:

"Мамо, я пішов у гори. Скоро вернусь. Па!
Не журсись.

Максим".

"Господи! — подумала мати. Знову пішов!" Вона добре знала, як Максима тягло в гори. І не раз вже доводилось їй отак чекати свого одинака-сина. Вона в такі дні завше хвилювалась — аж поки він не вертав додому з недалеких мандрів у ліс, бо в гори він ще ні разу не відважувався піти, знаючи, що мати не дозволяє. Все їй снувались перед очима примари: то як Максим у провалля летить, то як на нього каміння сипле...

І оце сьогодні знов пішов... Чомусь на душі стало неспокійно. Куди пішов? Він же не написав — куди саме? В гори... Гори ж всюди навколо! А він завше мріяв виліти на найвищу — аж на самий верх! Так. Мати знає куди. Вона добре пригадує Максимів погляд, як він дивився на оту гору! Мати підійшла до кухонного вікна і глянула на неї. Справді, вона як царівна... Навіть досвідчені альпіністи не завжди її здобували.

Та Максим ще й не думав повернатись. Він саме доліз вже до першого снігу — але ж це ще не вершок! Він упертий — не повернеться, доки не переможе цю могутню, чарівну гору. Він мусить хоч хвильку постояти на вершку...

Може ще замолодий? Може ще занадто рано, Максиме? Ти ж іще не приготувався якслід до цього!..

Вже й сонце заходить, а хлопця все ще немає...

"Ось-ось вже і вернеться", — переконує себе мати. Сонце нижчає й нижчає. Навколо — тиша... Аж страшно!..

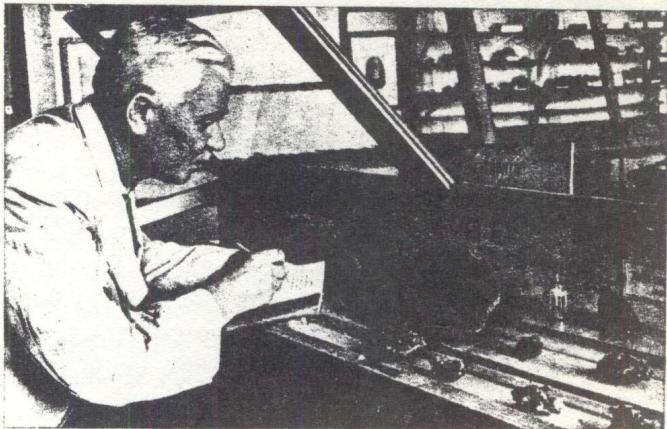
Раптом зривається голосний гуркіт — наче грім... Тиша — знову наче грім!.. Гуркіт іде по горах. І в хатині чути, як котиться аж у долину луна... Це ж глиби змерзлого снігу обвалиються з гори, засипаючи все по дорозі.

Сонце зайшло... Знову тиша...

Мати молиться — а слізози так і ллються з очей... Максима — нема.

Не вернувся син. Не кинувся з порога до матері, щоб заспокоїти, щоб радісно оповісти про свою вимріяну і здійснену мандрівку...

Кам'яний дощ

Кожна така знахідка має певне ім'я, яке походить від назви найближчого села, міста чи географічного району. Наприклад, метеорит «Жигайлівка» виявлено поблизу села Жигайлівки тодішньої Харківської губернії. Це найстаріший український метеорит. Древнім вважають і метеорит «Бердянський», знайдений в 1843 році при розкопуванні кургану скітських воїнів. Наймолодший наш космічний гість «Дзвінковий». Його знайшов три роки тому біля села Дзвін-

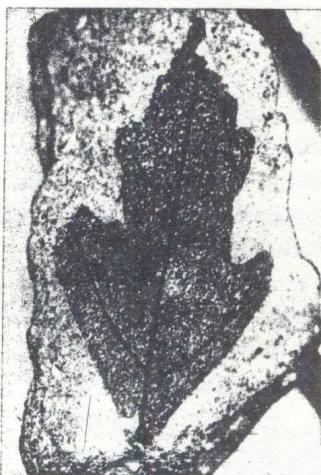
кового на Київщині М. Горбач.

Метеорити падають на землю поодинці і дощем. Вивчення метеоритів набрало особливого значення у зв'язку з пуском штучних супутників Землі.

В Геологічному музеї зібрани не тільки метеорити, виявлені на Україні, а й ті, що знайдені на територіях союзних республік та інших країн, — Франції, Польщі, США, Мексики, Африки.

Я. ТАНЧЕНКО

ЛІСТЯ В КАМЕНІ

Робітники Чернівецького цегельного заводу працювали в кар'єрі і натрапили на великий камінь.

Місце знахідки обстежили геологи. Цей валун, як і інші, залягав на глибині 25 метрів від сучасної поверхні. Виявилось, що в багатьох інших каменях теж збереглися такі відбитки. Вчені встановили їх походження. Валуни утворилися в той час, коли тут було так зване Карпатське море. Тоді, тобтошість мільйонів років тому, Карпатські гори виступали з моря як острови. На узбережжях росли дерева. Листя потрапляло в морський пісок. Море повілі відступало, пісок з часом з cementувався, і утворювалися валуни, а в них від рослинних решток залишилися відбитки.

Царівна-гора не любить відважних. Уламком льодовика, що з гуркотом скотився з неї, вона зупинила назавше невгомонне серце юного мандрівника.

Щоб щось здобути — треба справді повністю підготуватись. Мати знала, що Максим ще не був підготований. Але син не послухав її остороги.

Євдокія СУХА
(15 років)

МАКІВКА

Вол. Мацьків

ожній український юнак і юначка, які хоч трошки цікавляться рідною землею, знає, що гора Маківка налідиться в Бойківському Бескиді, недалеко русла річки Опору, що вливается до Стрия, а з ним до Дністра. Ця гора, хоч подібна до багато інших карпатських гір, стала відомою тому, що її збіччя скропились кров'ю найкращих синів нашого народу — Українських Січових Стрільців.

Напередодні першої світової війни наші провідні чинники бачили, що ніяк не дастесь оминути війни між Австрією і Московчиною, тому й задумали організувати військову силу, яка під рідними пропорами, за допомогою Австрії, мала стати до боротьби за відновлення української державності. Цією військовою силою стали Українські Січові Стрільці, відділ, складений з добровольців з-поміж найбільш ідейної української молоді обох статей.

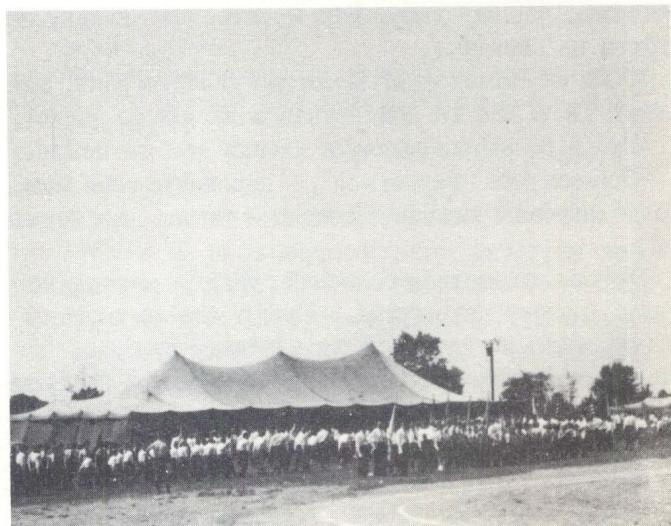
Коли розпочинались воєнні дії, Усусуси не були ще приготовані до свого завдання, але вони скоро пройшли вишкіл і вже взимку 1914-1915 рр. пішли у бій.

Московський царський уряд кинув у бій величезні маси т.зв. "гарматного м'яса" і під його натиском австрійська армія вийшла з Галичини. Затрималась вона аж у Карпатах, де приготувала потрібні становища. Команда московської армії намагалась за всяку ціну перейти лінію Карпат, бо це запевнило б її перемогу, та це не вдалось. У Карпатах загинула велика частина московської армії, але в бій ішли нові й нові полки та дивізії.

Весною 1915 р. УСС дістали наказ зайняти гору Маківку та боронити переходу через Карпати. Вночі з 28 на 29 квітня почався наступ московської армії на становища наших стрільців. Розпочався запеклий бій. Гули гармати, тріскотіли скоростріли, рвались гранати, ллялась кров... Бій тривав до дня 2 травня. Був це перший великий бій під українськими пропорами від часу пам'ятного бою під Полтавою в 1709 р. Він закінчився перемогою українського війська. Загинуло в ньому 42 стрільців, а 72 було поранених. Втрати московської армії були величезні. Тільки в одному місці нарахували понад 200 вбитих, 173 взято в полон. Відзначились тоді четарі Свідерський, Гнатевич, А. Мельник, Артимович, Карачинський, Яримович; хорунжі: Степанівна, Яремкевич, Коберський, лейтенант Радович, стрільці: Саджениця, Петрів, Кривий, брати Зітинюки та інші.

З нагоди цього бою австрійська влада, яка була дуже скуча на похвали, видала наказ такого змісту: "У найгрізнішій хвилині з'явилися українці. Нехай коштує, що хоче, відвічний ворог мусить бути відбитий! Зі запалом, одушевлені правдивим патріотизмом, з розмахом, як шумна буря, якій ніщо опертись не може, кинулись молоді, хоробрі сини тієї країни в обороні рідної землі на ворога і примусили його залишити те, що вінуважав за здобуте. Небезпеку усунено. Українські Стрільці двічі рішили бій у нашу користь. Вони можуть гордоглядіти на свої подвиги, бо повсякчасно залишиться в історії слава хоробрих діл та золотий лавровий листок в історії їхнього народу... Тим, що залишилися живими, висловлюємо нашу ширу подяку і наш подив. Героям, що поклали свої голови, присвячуємо на вічну пам'ять цю згадку..." — Ген. Фляйшман.

Так підіймались українці на бій — за народ свій.

Із Здвигу СУМ у Детройті 1962

кий наш найважливіший обов'язок у нинішньому часі? Це, в першу чергу, працювати над собою, щоб нашою науковою чи працею доказати чужому довкіллю, що українець і українка зуміє все виконати не гірше від свого іншонаціонального колеги – англійця, німця, француза... Особливо у західніх народів здавен-давна витворилося почуття вищості супроти слов'ян (а українці – слов'янська нація). Це глибоко закорінене хибне почуття, і наші намагання мусять іти в тому напрямі, щоб спростовувати цю гадку і переконати чуже довкілля, що воно повинно переглянути, змінити свій погляд.

Але в тому, що ми нічим не гірші від інших народів, що наш народ не «менше здібний, як інші», – в тому ми мусимо переконатись в першу чергу самі. Цього досягнемо, коли будемо вивчати історію, культуру нашого народу. Злагативши наші знання, зможемо інформувати довкілля про Україну. Історія і культура України така, що заслужує кожному. Тим, що ми виростаємо в двох світах і знаємо дві мови (а кожна мова відкриває нам світ даного народу, бо він утривалений в народній словесності та літературі) – можна лише пишатися: ми краще озброєні і духовно багатіші від людей, котрі знають лише одну мову, один світ чи один народ, одну культуру. Добре знаючи своє, ми станемо для нашого

довкілля цікавими, вартісними знайомими, від яких можна дечого навчитись. В житті завжди так, що у дружбі сильніший притягає слабшого. Постараймося стати такими сильними партнерами в приятелюванні з людьми інших націй, з нашими колегами. Тоді пов'яжемо приємне з корисним і потрібним – бо вищасть у знанні дасть нам приємне самопочуття власної вартості й гідності; а факт, що ми зможемо передати свої знання про український народ, його культуру й історію своїм друзям, буде нашим важливим вкладом, корисною працею для свого народу.

Виростаючи в іншонаціональному довкіллі, виховуючись у чужих школах, українська молодь за кордоном постійно загрожена втопитись у чужому морі. Тим сильнішим повинно бути наше старання здобути найкращі знання про країну наших батьків.

Виростаючи в двох мовах, ми маємо чудові можливості поширювати наш духовий обрій. Очевидно, знання не прийде само від себе, його треба здобути. Що саме допоможе нам осiąгнути нашої мети? Це, в першу чергу, наполегливе читання вартісних книжок.

КНИГИ – МОРСЬКА ГЛИБИНА

З ПОЕЗІЙ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

До тебе, Україно, наша бездольна мати,
Струна моя перша озветься,
І буде струна урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллеться.

По світі широкому буде та пісня літати,
А з нею надія кохана
Скрізь буде літати, по світі між людьми питати,
Де скована доля незнана?

I, може, тоді завітає та доля жадана
До нашої рідної хати,
До тебе, моя ти Україно, мила, кохана,
Моя безталанна мати!

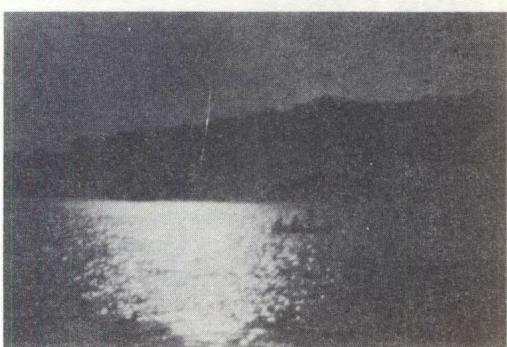
*
* *

Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинуть обое!
Може в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів!..

*Книги – морська глибина,
Хто в них пірне аж до дна,
Той хоч і труду мав досить,
Дивній перли виносить.*

Ці слова нашого поета Івана Франка хай стануть нам дорожовказом у нашему старанні злагатити свої знання про Україну та український народ.

д-р А. Галля Горбач

Кадр з фільму Романа Савицького –
"Чотири пори року".

Ліна КОСТЕНКО

МОІ ДОНЬЦІ

ДІДУ, а соняшники живі?

От і спробуй відповісти дитині.

— Як тобі сказати, Оксаночко? — починає дід. — Є світ рослинний, світ тваринний і світ... людинний. Соняшники — рослини. Вони ростуть. Але сказати про них, що вони живі, як-от приміром, люди, не можна.

— А чого ж вони на мене дивляться?

Щоранку, коли Оксануся виходить з хати, на неї дивляться соняшники. Вони товпляться на краю города, підходять до стежки — соняшники-до-рослі і соняшники-діти — і дивляться. Дорослі навіть трохи нахилиють кругловиді жовті голови, бо Оксана маленька, а діти дивляться прямо в лиці.

Під вечір Оксана любить ходити з дідом на гору. Там багато неба є просмолена бочка на чорній ріллі і руда скрита, схожа на зубробізона. В одному місці земля репнула кручею, за кручею — ліс, туди не можна, там живе видра, вона кусається здалеку і зблизька. З гори видно Дніпро а за гору заходить сонце.

Оксана виходить на гору, озирається...

...Соняшники дивляться на неї!

Але ж вона пішла в протилежний від хати бік! А вони повернули голови і все одно дивляться.

— Діду, вони — живі!

— Соняшники, Оксаночко, повертаються за сонцем, вранці на схід, а поки день до вечора — на захід.

— Я не сонце, я — Оксана, а вони дивляться на мене!

Поняття «схід», «захід» для неї ще не існують. Вона маленька абрикосова дитина. Вона вперше в селі. І вперше бачить соняшники. Вони сильно цікавлять і спантеличують. Вранці вона виходить з хати навшпиньках, підкрадається, щоб підстерегти — як вони повернуть голови.

Але вони хитрі і жовті. Вони вже дивляться.

Осторонь малий соняшник стоїть і роздивляється метелика в долоні, складений човниковим. А дорослий соняшник великою ширсткою рукою гладить його по кудлатій голівці.

Є в них вороги. Ось прилетів горобець, сів соняшників на голову і націлюється виключити око.

— Киш-киш! — кричить Оксана, як на курей, бо для горобців не придумано.

Бтік горобець. Киває головою соняшник — дякує.

Оксана зіпнеться навшпиньки, погладить його по голові — тепла.

З деяких лір дід став помічати: Оксануся вранці виходить з хати, підходить до соняшників, кланяється їм і тихенько здоровляється:

— Здрасуйте вам, соняшники!

Ігор Стебельський

НА ОСТРОВІ МІЄН ч. 1

Травень! Місяць, коли природа будиться до життя. Також — місяць, коли студенти Торонтонського університету кінчають писати річні іспити і від'їжджають на літню працю.

У 1961 році Географічний відділ уряду Канади прийняв мене до складу чотиримісячної експедиції на північ. На таку подорож треба солідної організації і

детальної підготови. Тому перші два тижні я проходив духову й фізичну підготовку до нового життя на півночі.

Першого дня в Оттаві я познайомився з провідником експедиції Кайтом Арнольдом. Цей молодий географ, англієць, середнього росту, худорлявий блондин зі сталево-синявими очима, бадьоро привітався зі мною. Він показав мені фото-мозаїку острова Мієн Айленд, на якому ми маємо працювати все літо.

Острів знаходиться на вісімдесятому рівнобіжнику північної півкулі і належить до найдаліше висунутих на північ островів. Він біля десяти миль ширини і двадцять миль довжини, покритий головно шутрами та пісками. Одну сьому частину острова в його центральній частині покриває льодовик, що своєю формою нагадує навздовж перетяте яйце. Від нього розтікаються потоки. Море, що оточує острів зі всіх сторін, замерзле.

Балетна група "Гуцули" у Детройті, 1962 р. (зб.)

ОДЬ УКРАЇНИ

Після короткої розмови, Кайт Арнольд повів мене нагору, де вже працював Лярри Борн, студент, який закінчив четвертий рік географії в університеті Західного Онтаріо, у Лондоні. Міцної будови і, як на англійця, низький ростом, смуглівий та кароокий, він привітав мене милою усмішкою.

Лярри відбивав сліпу карту острова з фотомозаїки для вжитку при дальших промірах на острові, що було метою нашої експедиції. Мені прийшлося вписувати минулорічні Арнольдові спостереження погоди з польової книжечки у спеціальні формуляри метеорологічного відділу.

Цікаво було пізнати клімат нашого острова зараза. У ранньому червні температура стояла між 15-20 ступенями Фаренгейта; в пізніших днях червня доходила часто до танення льоду, а на початку липня підносилася і понад точку замерзання. Максимальна температура була аж на початку серпня, 51 ступень Фаренгейта; через тиждень знизилася до 30-ти.

Майже всі дні були мрячні, із сильними вітрами. Тепліші сонячні дні впродовж усього літа можна було почистити на пальцях однієї руки. Сто-відсоткова вологість домінувала на острові.

Чим частіше я вичислював мрячні дні вголос, тим блідіший ставав Лярри. Нарешті обізвався:

— Таку мрячну погоду з сильними вітрами можна витримати, Ігоре, але не в наших умовах! Уяві собі! Дві тисячі миль від цивілізації, а ми — самі! Ще гірше те (я говорив з сестрою помічника Арнольда з минулого року), що наш провідник дуже одчайдушний і любить накидувати свою думку. Можемо мати з ним конфлікт...

На це я нічого не відповів. Справді, хоч Кайт Арнольд в Оттаві має гумор, на Півночі, як я довідався пізніше, він тратить гумор, тужить за дружиною і донечкою та часто нервус.

"на Злеті Юнацтва
була перше місце).

ХТО СКАЖЕ, що Я НЕ ЮНАЧКА?

Віра Мороз уже й до школи ходить. Від лютого вона вже в "Кіндерг'арден". А відколи в СУМі? Ану вгадайте? Ми-сяць? Ни. Вже півтора роки вона юначкою 36-го Відділу Юнацтва СУМА в Бінгемтоні, США.

Минулого року на вишкільному таборі ім. УПА в Кесел Крік був підтабір для молодшого юнацтва, і там вона здала перший іспит.

Цього року вона готується їхати на табір на оселі СУМА в Елленвіл. Чи Віра була вже на оселі? А хто ж виступав на останньому Здзвізі, під пам'ятником Героям, з бінгемтонською групою у монтажі "Борітесь — Поборете!" Віра знає ще багато інших віршів і знає, хто їх написав.

України вона не бачила, але дуже її любить. Любить про неї співати, слухати розповідей... а часами й плачути пити: "Чому та наша Україна така нещасна?"

Щаслива буде Україна, коли матиме багато таких дочек і синів.

Одного вечора Арнольд запросив Лярри і мене додому на вечерю. Спочатку розважав нас у світлиці. Нагло крикнув: — Ігоре, лови! — і кинув на мене свою маленьку, дволітню золотоволосу донечку. У мене аж серце спинилось. Я швидко наставив руки і зловив дівчинку. Це була перша проба, і тим більше несподівана, що ризикував у ній не я, а батько своєю дитиною.

Його дружина — висока, русява норвежка, подала смачну страву в дерев'яному посуді на сірий, дерев'яний норвезького стилю стіл, накритий вишиваною скатертиною. До вечері Арнольд подав свого домашнього виробу пиво. Воно здалося мені кислішим і сильнішим від того, що його продають у корчмах. Кайт заявив, що він плянує виробляти це пиво на острові.

Після вечері показав нам деякі кольорові світлини на екрані. Всі вони проілюстрували острів Мієн. Видно було безмежні простори шутру, без жадних рослин. Над потоками льодовика височіли чудесні мости з навіяного снігу, вирізблени водою, по якому йшов його минулорічний асистент, тягнучи за собою сани. Світлини вирізнялися особливо тим, що, крім членів експедиції, на тому острові не видно було ніякого сліду життя.

Другого дня ми навідалися до магазину, щоб одержати особистий виряд для життя на півночі. Кожний взяв найлонову „парку“ проти холоду та вітру і такі ж найлонові штані. Нам дали по два великого розміру гвинтівки-кріси (30:06) та двадцять набоїв кожному. Кайт пояснив, що хоч звірі там рідко показуються, однак голодний полярний ведмідь і туди може загостити, а для самооборони ці кріси найбільше відповідні.

(далі буде)

МОЛОДИЙ КІНОФІЛЬМАР РОМАН САВИЦЬКИЙ

Вітаючи з першими успіхами, представляємо молодого українця – працівника великої ділянки – кіно.

Народився 1938 р. у Львові. У 1961 р. закінчив Ла Сал Каледж у Філаделфії з ступнем бакалавра німецької мови, а 1962 р. бібліотекарство в Дрексел Інституті Технології. У 1958 р. закінчив Український Музичний Інститут (кл. фортепіанна проф. Р. Савицького), а потім склав іспит зрілості з фортепіано. (УМІ). До Пласти належить від 1945 р. Кіном цікавився змалку, в Німеччині 1947 р. пробував майструвати власну проекційну апаратуру. Від 1956 р. фільмує на 88мм. плівці. Слідкує за друкованими матеріалами, як журнал "Товн Мувіс енд Профешенел Сайн Фотографер" і ін., присвяченими фото-кіно і звукозаписові. Тільки недавно мав змогу побачити роботу нашого великого О. Довженка, про його досягнення стрічає часто відомості, ато й довші описи в американських працях А. Найта, Лондона, Krakauer'a й ін.

Хотів би багато фільмувати, та часу обмаль. Поки що працює над "Пластовою Ювілейною Зустріччю – 1962 р.", а це вимагає багато роботи, разом з іншими авторами того фільму.

Тепер Роман Савицький працює у відділі кінофільму Філадельфійської Громадської Бібліотеки.

Закінчені 8-мм. фільми (озвучені):

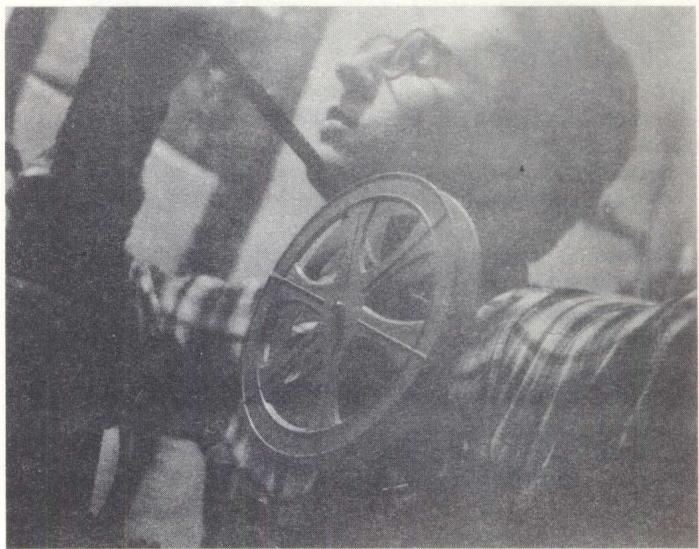
"Посвячення пам'ятника В. Блавацького", коментар: Р. Савицький, мол. (коло́р, 10 хв.), муз. супровід з творів Равеля і хору Н. Городовенка. (1957). Зафіксовано акторів театру В. Блавацького. Теж О. Лисяка, В. Мацьківа; виступає хор "Кобзар" під кер. А. Рудницького, д-р А. Княжинський, д-р М. Шлемкевич, д-р В. Дорошенко, С. Литвиненко, П. Мегік і ін.

"Від Маківки в Америці до Пластової Січі в Канаді", колор, 70 хв., 1958.

"Посвячення Іконостасу Церкви св. Андрея, Філадельфія", 10 хв., 1959, колор. Муз. супровід з творів А. Гнатишина.

"Інtronізація Митрополита Кир Константина Богочевського". 15 хв., 1958, колор.

"Будова і посвячення церкви св. І. Хрестителя в Гантер, Н. Й.", 1962. 15 хв., колор, звук без коментаря. – Муз. супровід з симфонічних творів Ф. Якименка, Л. Ревуцького, А. Гнатишина і Кос-Анатольського. Сфільмовано процес будови і церемонії самого посвячення, яке довершив Кир Йосип Шмандюк з асистуючим численного духовенства. На фільмі виступає комітет будови церкви з І. Кобзяром, війтком Гантерщини на чолі, та чимало відомих діячів, як марш. В. Мудрий, Е. Козак, М. Мороз, І. Керницикій, В. Барка,

Р. Савицький при монтажі кінофільму.

Г. Шуварська, І. Савицька, Євген Маланюк, Я. Заремба, Гр. Лужницький та інші.

"Чотири пори року", 1962, 35 хв., колор. – Фільм-етюд без коментаря, але з супроводом симфонічної музики. Фільмування почато в 1959 р. Змінливі настрої образу підкреслено добором музики, яку скомпонували: В. Янг, С. Рахманінов, М. Овсяніко-Куліковський, Л. Ревуцький, М. Леонтович, К. Драгон, Г. Жуковський.

Вияв щирої дружби

Крайовий Комітет СУМ-у в Австрії висловив щиро сердечну подяку друзям юнакам з гуртка Ю СУМ-у «Чумаки» (Канада) за їхню грошову допомогу для розбудови клітні СУМ-у в Австрії. В подяці між іншим говориться, що юні сумівці роя «Чумаки», не зважаючи на те, що не мають більше, як по дванадцять років, — ходили цього року з колядою від хати до хати (навіть до чужинців) і зібрали на допомогу СУМ-у в Австрії 151,55 доларів. В цьому є велика заслуга Шанновної Подруги Наталії Бандери, яка під час відвідин Мюнхену восени 1962 року виявила щире бажання допомогти юним друзьям в Австрії розбудувати свою сумівську мережу.

Поступування юнаків з роя «Чумаки» із Канади справді гідне похвалі та наслідування!

(«Шлях Перемоги»)

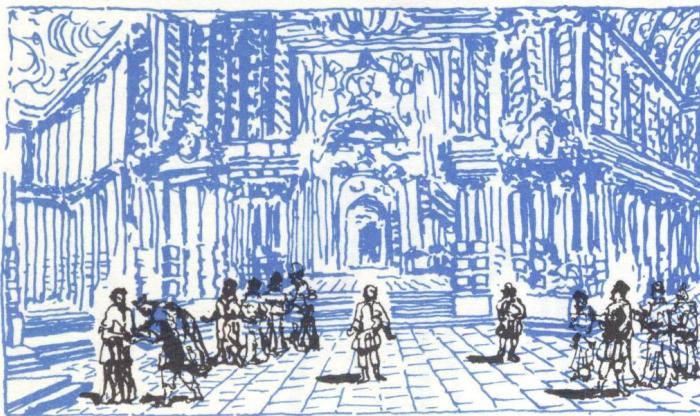

АННА ЯРОСЛАВНА

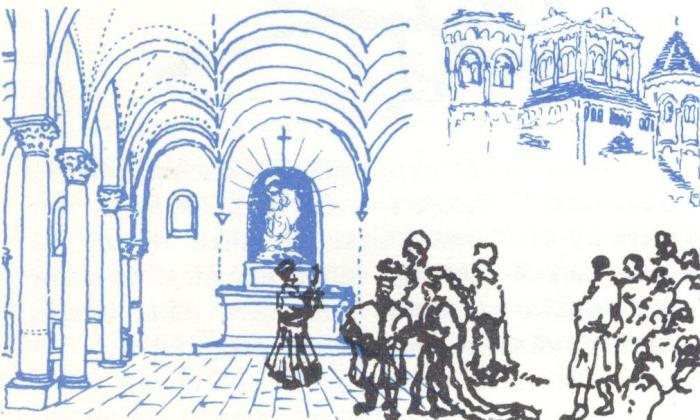
5

Ілюстрації
Д-ра Антона Вариводи

Взимку 1049 року велика валка з князівною Анною Ярославною, французькими єпископами, з багатими дарунками від князя Ярослава Мудрого прибула з України-Руси до королівства Франції, в столичне місто Париж. Тисячі людей радісно вітали прибуття нової королеви.

У своєму розкішному палаці король Франції Генріх I-й низьким поклоном привітав свою наречену і поцілував руку Анни, завівши з нею розмову латинською мовою, яку Анна Ярославна вчила ще при дворі свого батька. А потім впродовж кількох днів єпископ Готье Савейра розповідав королеві Генріхові I-ому та його придворним про Українську княжу державу, що простягалася від Білого по Чорне море та була країною високої культури.

14-го травня 1049 року у старовинній церкві у місті Реймс, в якому коронувалися всі французькі королі, відбувся пишний королівський шлюб. Анна Ярославна, донька володаря України-Руси Ярослава Мудрого, стала дружиною короля Генріха I-го – королевою Франції.

Відтоді розпочалося для Анни Ярославни нове життя й нові обов'язки. Коли король був відсутній – вона сама підписувала державні документи, ставлячи на них такий підпис староукраїнською мовою: "Анна Рейна", тобто "регіна" – королева. Анна дала Франції трьох синів-престолонаслідників. Король і королева та їх народ були щасливі.

(далі буде)
КОРОЛЕВА ФРАНЦІЇ

Іван Людим

МОРЕ НАМ ПО КОЛІНА

2

Але Галя не здивувалася. Галя поводилася так, ніби все життя пробула в Нью-Йорку. Хмарочоси не справили ніякого враження.

— Ну, ю, що? Я ю не на такі стрімкі гори відряпувалася! Набудували домів, що ю сонце не загляне, і думають, що вони дуже мудрі!

Підземкою теж не захопилася, хоч Настя кілька разів заздалегідь повторювала, що „як прийдемо до підземки, то сама побачиш”.

— Це має бути твоя хвалена підземка! Тісна, брудна. У Торонті куди краща. А, — ще трохи пригадую, — в Парижі й Берліні — то дійсно підземки. Шкода, що не побувала в Лондоні, але думаю, що ю у Лондоні краща...

— Ти і в Парижі не була.

— Коли ж була! І в Африці була. Татко там греблю будував. Величезну. Такої ти тут ніде не побачиш. Але мені там не сподобалось. Як почне зимою дощ сіяти, то хоч гвалт кричи. А які дітиська там брудні!

На це Настя відповіла, що Галі, здається, ніколи нічого не подобається, хіба гори. Пригадала Галі про якісь дикі гори, де їхня „Кобра” три тижні на полонині таборувала. Біля такої особливої скелі, — її ще назвали „Небесне диво”. А потім до них знизу юнаки приходили:

— Страйвай, тож твоя тодішня симпатія, — той Андрійко є тут. Я бачила.

— Наш Андрійко? Наш Андрійко був симпатія Галі? — перебив Женчик.

Галя подивилася на нього так, як у звіринці дивляться на носорога:

— А ти звідки такого страхопуда видісталася?

— О, ще не я, це він сам видістався. Він... —

і Настя, ставши навшпиньки, прошепотіла щось на ухо.

— Кажеш, він руденький котик? Добрий мені котик! Він — вовк рудий.

Настя на це пробурмотіла, що яка вона недобра, Галя, — що її нічого й сказати не можна. Але відразу посміхаючись сказала, що тепер бере її до себе на вечерю, бо до тітки можна її пізніше прийти. Тітка ще натішиться, а вони скоренько повечеряють.

Галя погодилася, хоч висловила припущення, що її вечеря буде якась ньюйоркська — самі, певно, консерви її „джуси”. І що йти не

дуже цікаво, бо ці дурні жовті авта крутяться, як очманілі. В Тексасі їм би не дозволили так крутитись. В Тексасі взагалі жити краще. А Женчик нехай собі йде тепер вчитись, бо вони мають багато таємниць оповідати одна одній. І нехай прийде до них з тим Андрійком...

Настя, перебиваючи, додала, що нехай у неділю з Андрійком прийде до церкви. Щоб чекали терпеливо, бо вони справи різні мають. А Андрійко — щоб Галя знала — тепер зовсім уже не така недотепа, як був колись, а розумний хлопець. Технікою цікавиться. Конструктором буде!

Галя на це недовірливо щось пробурмотіла й, хитнувши головою Женчикові, потягнула Настю. Настя обернулася, ще щось сказала, але галас вулиці заглушив усе. Дверці таксі цокнули її зашумів мотор.

Женчик постежив, як зникло таксі, знізив плечима й поволікся до підземки.

**

У метушні, у біганні на сходини ї за сотками дрібних справ час минає так швидко, що Женчик зрадів самотності. У хаті нікого немає, ти-

ша й можна насолодитись вкладанням до альбому новонабутої марки. Як покаже хлопцям, то вони ахнуть — такої не бачили... Насті та-кож треба б показати, хоч вона, здається, в цьому не розбирається.

Роздумування про марку не було довге. Спокій перервали кілька приспішених — один за одним — дзвінків. Знав наперед, що це Петрик. Бо хто ж інший може так нахабно обривати дзвінок. Ліниво підвівся й, човгаючи пантофлями, відчинив.

Петрик тяжко відсапнув:

— Ну, й сходи в тебе! Я біг. Ще до інших муши поспіти. Ого, — вже бачу! Відкладай свій коханий альбом й безцінні марки — підемо стрічати Бліскавку. Не лякайся — не сьогодні, а завтра. До пристані. Він кораблем приїздить.

Женчик повільно, роздільно й рішуче заявив Петрикові, що на ніякі пристані він не піде. Досить, що цього тижня вже ходив стрічати таку півбожевільну одну дівчину з Тексасу. Досить з нього, що ця дівчина була як грім. Пошо йому після цього ще якусь бліскавку стрічати.

— Та не яку бліскавку, а його! Не чув про Бліскавку? Усі ж часописи про нього писали! Не пригадуєш?

— Ага, чекай, щось пригадую!

Напружив пам'ять. Із замряченого клубовища неясних вражень виринули у сонячному лісі вояки, трохи збоку худорлява постать командира й підпис. Який це був підпис? „По Європі шугають...“ Дивна тривога, як тоді на скелі, пішла по грудях хвилюю холоду; таки щось тут було, таки щось і його стосується!

Але Петрикові про це нічого не сказав, хоч Петрик доволі виразно висловився, що тільки набиті дурні не чули про Бліскавку, відважного командира УПА, який із своїм відділом пробився з самої України на захід. І що таких пригод, як мав Бліскавка, то ніде не стрінути. Бо його погоня нераз настигала, а він з пістоля: тра-та-та! І в воду, чи в ліс — все далі й далі. А за ним його хлопці — тільки й знають, що стріляють! Росіяни заступили йому дорогу на самому кордоні, цілий полк був, війська стягнули туди безліч. А хлопці як почали стріляти... Тоді туман був, — а самі в річку, а потім на скелі й все далі. Росіяни ж не бачать, почали в тумані один одного забивати, а наші хлопці як почали...

Петрик відкинув рухом голови волосся з чола й закінчив:

— То йдеш з нами стрічати?

— Піду.

— А якщо підеш, то раніше підстрижи свого чуба, бо Бліскавка подумає, що його хтось

з червоним прaporом стрічає.

— Я з червоним прaporом, а ти забудько. Забув, що не можемо стрічати, бо завтра маємо сходини. Ага!

Петрикове обличчя з круглого стало подовгастим:

— Забув! Таки зовсім забув. Ніколи не забиваю, а тепер забув!

Він насунув на самі вуха бейзболову шапочку й вийшов. Женчик похитав головою, приглянувшись, як тихо зачинилися за Петриком двері, й присунув знову до себе альбом. Подивився проти світла на марку і вже почав її вміщувати між двома тризубними наддруками на колишніх російських марках, як двері з грюкотом відчинилися і Петрик переможно закричав:

— Я вже знаю! Увечері його будуть приймати упісти! Ми підемо ніби до моого брата, — там його й побачимо. Згода?

— Згода.

— І добре. Ех, ти, маркайд! — закричав ще Петрик й, побачивши, що Женчик склонився з крісла, побіг стрімголов униз по сходах.

**

Увечорі хлопці причепурювалися. І краватка прим'ята, і штани невипрасувані. А потім приходили сумніви: як так непрошеному йти?

— А якщо він нас запитає про щонебудь?

— Не запитає! Подивимося і підемо.

Проте Бліскавка заговорив з ними. Розповів, що на батьківщині лишився такий синок, як Женчик. Тільки напевно ще більший збиточник.

— О, Женчик також не малий збиточник! — вмішався Петрик.

Бліскавка засміялася. Сміявся, оповідав про збитки свого синка і про свої пригоди. Пригоди були небезпечні, але Бліскавка сміявся, ніби вони були дуже веселі. Око мав він перев'язане чорною стрічкою. На цю стрічку, не відриваючись, дивився Петрик і, завваживши це, Бліскавка знову засміялася:

— Чи це не дурне? З усіх боїв якось вдавалося виходити. Хлопці між собою казали, що я вмію чаклувати. А ось на Словаччині зачепило таки. Добре, що постріл був збоку. Але око пропало. Тай познака є, — кривий на одне око. А нам познак не варто мати. Знакованого вислідити — дурниця. Вже в Німеччині з-за того ока мені земля під ногами хиталася. Три рази совєтські агенти нападали. Два рази таки мої хлопці відборонили, а третій раз, то просто чудо, що живий лишився. Що так дивиша, Женчику? Вбити — проста річ. Але не вдалося... Як було? — питався. Та було дуже просто. Йшов я тоді по такій Шуберт штрассе, — це було в Мюнхені. Може хто бував у Мюнхені?

— Я! Я знаю, де Шуберт штрассе. Я був в Мюнхені, знаю! — захвилювався Женчик.

— Так ось, йду я тією вулицею, — а нею я майже щодня ходив... А знаєте, хлопці, що як часто перебувати в небезпеці, то таке чуття, такий дар відновлюється... як мали люди, коли ще не відрвались від природи. Ніби хтось остерігас, ніби зсередини нечутно промовляє до тебе... Щож, іду я хідником і раптом щось мене як штовхнуло. Сам не знаю чому, відскакую убік, — з хідника на вулицю. І зараз таки, на те саме місце, де я мав ступити, падає з напіврозваленого дому кілька цегол. Звисока летіли — так на кавалки й порозбивалися. Поглянув я угору — нікого. Подумав, що руїни дощенту розвалюються, і пішов далі. На розі дочекався трамваю і втискається, бо натовп зібрається — рідко тоді трамваї ходили... Аж чую — хтось по-російському каже — невідомо до кого: „Щастя твое, Мазепо, та іншим разом вже не викрутиться!” З того часу я вже добре вважав! Особливо в трамваї, щоб часом затруеної голки не всадили.

— Як так голки?... — скрикнув Петрик.

— Петрику! — остерігаюче grimнув брат, — завжди ти вмішуєшся, коли старші розмовляють. Скільки разів говорив тобі, що не смієш перебивати?

— Смію!

— Що? Смієш? А ну, марш додому! Завтра школа, а він буде всю ніч блукати. Лекцій напевно не знаєш!

— Знаю!

— Петрику, чуєш!

Це було сказано так, що Петрик припинив сперечатись. Неохоче потягнувся він до дверей, поглянувши кілька разів у бік Бліскавки. Але той не заступився. Довелося усім сказати на добранич, вклонитися і подякувати. На вулиці зате можна було заговорити іншим тоном:

— Хіба це брат? Інший старший брат заступається за молодшого, а цей тільки й знає: „А школа? А лекції? А скажи, де був? А де по ноочах бродиш?”... Ех! Ну, бувай здоровенький!

У прорізі вулиць височіла вежа із світляним годинником. Петрик не стримався, щоб не додати, що ще зовсім не пізно, лише десята. І взагалі, краще б без старших братів...

На другій авеню, де мерехтіло жарівками кіно, хлопці довго розглядали на рекламному фото струнку постать Фліна, що посміхався до них, тримаючи в руках гнучку шпагу й стежачи за ворогами, які несміливо насувались на нього.

(далі буде)

ВИПАДОК НА ПІВНОЧІ

Кілька років тому далеко на півночі, у районі, близькому до Північного Полясу, перебувала канадська експедиція. До її складу входили військові, учні-геологи й метеорологи. Між ними був канадський вояк, родом українець, Андрій Стешенко, знавець радарної системи. Він і розповів про такий випадок.

Кілька членів експедиції поїхали автом-всюдиходом (воно іде, вірніше повзе на широких ланцюгах, гусеницях) за кілька миль від головної бази. Їхали в напрямку високої гори: Стешенко та інші військові мали обслідувати, чи є біля неї захищена від вітрів долина, підхожа для радарної станції.

Авто-всюдиход тримало зв'язок з базою. Погода була чудова, а від сліпучого сяйва сонця довелось вдягати темносині окуляри. Та, як це часто трапляється в тих широтах, зненацька зірвався вітер, а через кілька хвилин все потонуло в жахливій сніговій заметілі.

— Спинити мотор! — скомандував офіцер водієві авта-всюдиходу.

— Дозвольте ще хвилину, — попрохав водій: — Я бачив перед нами снігову гору, біля неї ми й зупинемось, потім зможемо легше виїхати.

Хуртовина могла лютувати й кілька днів, і тому офіцер погодивсь: під горою не так замете всюдиход, як на голому крижаному полі.

"Раптом, — розповідає Стешенко, — я відчув, що наша машина немов хітнулась униз! Це відчув і полярний шофер. Знаючи, що можна потрапити в крижану розколину, він негайно спинився. Один із нас виліз, і довго його не було. Ощаджуючи пальне, водій зупинив мотор. Коли ж той повернувся, то ми почули, що всюдиход стоять... на самому краї страшної крижаної ущелини! Ми всі так і завмерли..."

Швидко всі вийшли, крім водія. Сніг і холодний вітер палили обличча. Люди взялися за ланцюг, щоб допомогти машині від'їхати назад. Але мотор захолос і не працював!

Члени експедиції передали по радіо, де саме перебувають; вирили в снігу нору і там вирішили перевічати бурю: у всюдиході сидіти було небезпечно.

Сніговий буран швидко вщух. З головної бази прилетіли літаком двоє, бо іншого всюдиходу не було. Але людських сил було замало, щоб зрушити машину і вже тоді в небезпеці розігріти її мотор.

Шо ж зробили? А ось що: прив'язали металевим тросом всюдиход до літака, пілот дав газ і поволі, ризикуючи перевернутись, таки відтягнув всюдихода з небезпечної місця! Отак полярний літак на лижвах послужив експедиції... за трактора-тягача."

ЛЕСЬ

З ЖИТТЯ СУМ-у

Осередок СУМ у Гартфорді, США, влаштував кіоск з показом української ноші, писанок та ін. мистецьких виробів, на Міжнародній виставці в тому місті. Напис "Україна", різьблений тризуб, наші мистецькі вироби, викликали велике зацікавлення глядачів. Пояснення давали юначки в українських одягах. Вітаємо з успіхом у справі інформації про Україну голову Осередку П. Шагая та всіх організаторів "Українського кіоску".

Краєва Управа СУМ у Англії на 24-ому З'їзді, що відбувся в місті Аштон, вирішила придбати в районі Лестеру площу для Осередку СУМ. Головою ГУ СУМ на Великобританію переобрано д. Я. Деременду.

Капеля Бандуристок Осередку СУМА ім. П. Орлика, до складу якої входить 34 подруги (у більшості народжені вже поза Україною), відзначила 5-річчя свого існування ювілейним концер-

том у залі Детройтського Інституту Мистецтв. Капелею керує визначний знавець бандури і хор-майстер Петро Потапенко. Понад 50 і то дуже успішних концертів дала вже Капеля Бандуристок Осередку СУМА ім. П. Орлика в Детройті в різних містах США й Канади, а теж наспівала 14 пісень на грамофонових платівках, які, як написав наш визначний музиколог проф. д-р В. Витвицький "слухаємо з повною насолодою".

З ядерно опрацьованою доповіддю, на тему "Українське красне письменство в перекладі на німецьку мову" виступила пані д-р Анна Горбач. Учасники зустрічі, сумівці і їхні батьки, особливо щедро нагородили доповідачу оплесками, бо цінять її віддану працю серед їхньої дітвори.

Пані д-р А. Горбач не тільки відома з її замілування до літератури, мов та перекладів, а відома у франкфуртському осе-

редку СУМ з того, що вчить дітвору говорити, писати, співати українською мовою, як також танцювати українські народні танці.

На сумівській зустрічі у Франкфурті (Німеччина), що відбулася під гаслами Січневих Роковин, з цікавою доповіддю - "Підсумки досягнень українців в Краю і на еміграції" виступив голова КУ СУМ ред. В. Леник.

До 31 грудня минулого року Спілка Української Молоді Америки пожертвувала на будову пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні 1,124 доларів. Збірка триває.

У Торонто відбувся 12-й Крайовий З'їзд СУМ Канади, в присутності 60 делегатів. Програмову доповідь виголосив д-р М. Гута. Учасники З'їзду виявили велике зацікавлення проблемами виховання молоді в лавах ЮСУМ-у, обговорили звіти, намітили кандидатів-делегатів на Світовий Конгрес СУМ-у та ін. Головою КУ СУМ Канади обрано д-ра Матея Гуту.

Микола Щербак

ЧОРНЕ МОРЕ

Нові платівки

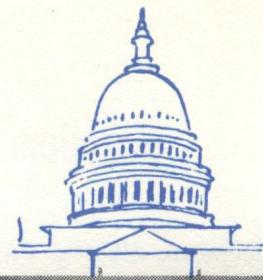
Грає море, Чорне море
Котить хвилі — наче гори,
Що вихряться ув імлі
І гойдають кораблі —
Українські кораблі!
А на вітрі майоріють
І лопочуть і зоріють,
Рвійно рвуться догори
Синьо-жовті прапори —
Українські прапори!

"ХРИСТОС ВОСКРЕС!" — таким радісним привітом названа нова платівка "Арки" (Нью-Йорк). На ній записана чудова "Воскресна утреня" у виконанні Візантійського Хору з Голландії, під мистецьким керівництвом д-ра Мирослава Антоновича. Дирігент-українець навчив співаків-голландців українських релігійних і світських пісень — і тепер цей унікальний хор здобув собі всеєвропейську славу, популяризуючи нашу вокальну культуру.

Прегарну обкладинку до цієї платівки виконав Святослав Гординський.

КІНОФІЛЬМ СВІТУ

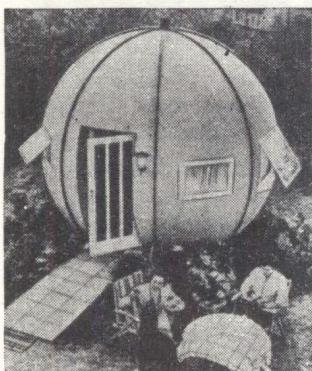
УКРАЇНА. Нові родовища нафти знайдено на Полтавщині й Сумщині, а також у районі Озівського моря, на побережжі. Не виключено, що родо-

вища нафти є і на дні Озівського моря. Дотепер найбільше нафти на Україні дає Дрогобицько-Бориславський басейн, але наш народ має з того мало користі: на північ, у Росію прокладені не лише газопроводи (з Дашави), а й нафтопроводи.

● Підводники (чи нурці) знайшли на дні Чорного моря три старовинні великі човни, у яких було 60 римських амфор (ваз або великих глечиків) – тобто нове свідчення, що древні римляни не раз бували і в нашему морі.

УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ. Осередок СУМ ім. гетьмана І. Мазепи в Мельборні видав добре впорядкований і зредагований "Сумівський календарець на 1963 рік" (90 стор. кишенькового формату). У ньому є релігійний та історичний календарі, "Історія України в датах", цікаві відомості про СУМ в Австралії.

ЗАХ. НІМЕЧЧИНА. Одна з будівельних фірм почала випускати круглі будинки: у них є вітальня, спальня, кухня і ванна. Такий будиночок може стояти всюди, навіть на болоті й воді, йому не потрібний жодний фундамент. Будинок легко перевозити.

● У Філаделфії, США, створено український постійний "Театр у п'ятницю", під мистецьким керівництвом Вол. Шашаровського. Театр дає вистави лише у п'ятницю. Перші його вистави "Наталки Полтавки" – пройшли

з найкращим успіхом. Театр також виховує молодих акторів. Декорації до "Наталки Полтавки" модерно, в українському стилі оформила молода малярка Ніна Климовська.

● Правління хору "Думка" в Нью-Йорку проголосило конкурс Б. Карпевича – на нові вокально-музичні твори. На конкурс надійшло 28 нових пісень, музично-вокальних картин, кантат, поем, обробок українських народніх пісень. Цей конкурс сприяє обновленню нашого репертуару, а також дуже поживив творчу діяльність наших композиторів у вільному світі.

Марта Кобрин-Кокольська

● Молода українська співачка Марта Кокольська з нью-йоркської опери виступала з блискучим успіхом у м. Балтімор, США, в опері "Карміна Бурана" Орффа.

● Литовський композитор у Чікаго, Йосиф Бертуліс, написав чудову симфонічну оперу під назвою "Дніпро". Її музика оперта на українських пісенних мотивах.

● У містечку Кікрандайл, Онтаріо (Канада) міська рада назвала одну з вулиць на честь Тараса Шевченка – "Шевченко Кресчент".

● Владика Архиєпископ Мстислав (УАПЦ) повідомив, що будова Церкви-Пам'ятника (жертвам голоду 1933 р.) у м. Бавнд Брук, США, скоро буде завершена, а також, що до друку вже зданий Служебник українською мовою.

● Президент США Кеннеді призначив керівником корпорації Сателітних Зв'язків (комунікації) українського ученого з Канади, д-ра Йосифа Харика, який дотепер був підсекретарем американського літунства.

КАНАДА. Міністерство гірничої промисловості видало "чудову книгу" на 30 стор. з алюмінію (про природні багатства Канади). Книга коштує 600 доларів; читати її можна лише стоячи.

Зібрав Лесь

МОСКОВСЬКІ КОМУНІСТИ І НАША СПІЛКА

У Києві виходить українською мовою журнал "Україна" – пропагатор московсько-большевицьких ідей: безвірництва, колгоспництва, ліквідації націй в "общерусском котъолке"... Довгі роки цей журнал, як і інша советська преса, замовчував факт існування й діяльності Спілки Української Молоді за кордоном. Комуністи хотіли "доказати", що після ліквідації СУМ, організованої Миколою Павлушкивим, – Спілка вже не існує...

Але правду можна приховувати довго, та не вічно. Забагато наш народ уже знає, чує через різні радіовисильні з-за кордону про українську самостійницьку еміграцію, про діяльність молодечих організацій, у тому числі СУМ. Тому й довелося їм "реагувати". Ось що надрукував журнал "Україна" в Києві за січень 1963 р.:

На Україні, тобто на Батьківщині, комуністи намагаються русифікувати українську молодь. Ми за кордоном змагаємося за українське національне виховання нашої молоді, за життя і розквіт рідної української мови і культури. Силуючись скомпромітувати нас, і Америку взагалі, вороги малюють якогось "кавбоя" (нібито сумівця!) з ногами на столі – "героя" з утертого дешевого фільму...

Редакція "України" не згадує, не бідкається над тим, що наша молодь русифікується, пропадає для України по різних Казахстанах і Сибірах, а подекуди навіть і вдома... її турбуємо ми – Спілка Української Молоді. Бо Москва знає, що тут виростають українські патріоти – непримирливі борці за незалежну Українську Державу, носії української мови, продовжувачі славних традицій вічної християнської України.

Впродовж десятиліть Совети твердили, що українська політична еміграція вже... "вимерла". А ж раптом доводиться визнавати, що там діє навіть молодь! Так. За кордоном виростає українська молодь, яка піде по світі, і в бюрах, і у вищих школах, і в лавах різних армій, і за станком, і за письменницьким столом – буде розповідати світові про поневолену Москвою Україну і інші країни, буде змагатись за здійснення ідеалів Івана Мазепи, Пилипа Орлика, Симона Петлюри, провідників ОУН, Євгена Коновальця, Степана Бандери, за встановлення на Україні тризуза.

От чому, дорогі Подруги і Друзі, – в московських і запроданських серцях – "сум і щем"... I саме це зобов'язує нас більше працювати, краще читись, докладніше вивчати чудову українську мову, пізнавати нашу культуру і розвивати її далі.

Вороги виуть – отже ми на добрій дорозі!

Редакція

Дін Улас щипає вус:
Вус побляк у спілці СУС...
Голова тріщить від дум:
Внук Семен – у спілці СУМ.
В серці діда – сум і щем.
Бо росте з Семена – Сем.

наша

БОГУН ІВАН (загинув у 1664 р.), козацький полковник доби Хмельниччини. Був проти орієнтації України як на Польщу, так і на Московщину. Брав участь у боях козацьких військ проти польських окупантів. За таємний зв'язок з українським населенням міста Глухова, оточеного польськими військами, — поляки розстріляли цього хороброго полковника-патріота.

БОДЕНШТЕДТ ФРІДРІХ (1818-1892), видатний німецький поет і перекладач. Подорожував по Україні та полюбив наш народ, природу, пісні. У 1845 р. видав у Штутгарті гарну збірку українських народніх пісень "Поетіше Україне" в перекладі на німецьку мову.

ВИВЧАЄМО НОВІ ПІСНІ:

Слова Леоніда Полтави

Музика Любомира Безкоровайного

Andante.

1. Хай ця пісня Аля Рідно-го краю. Наче птиця крилата, летить; Сто коронів її зупиняють та ні-ко-му і-ї не спи-нить; не спи-нить.
2. Ао-нів і-ї зу-пи на-ють та ні-ко-му і-ї не спи-нить; не спи-нить.
3. Ао-нів і-ї зу-пи на-ють та ні-ко-му і-ї не спи-нить.

ПІСНЯ ДЛЯ РІДНОГО КРАЮ

Хай ця пісня для Рідного Краю,
Наче птиця крилата, летить.
Сто коронів її зупиняють,
Та ні кому її не спинить.

Бо ніхто не зупинить свободи,
Не поплямить святі пропори,
І любови до тебе, народе,
Не завіють ніякі вітри!

Хай ця пісня для Рідного Краю,
Наче птиця крилата, летить:
Сто коронів ще нас зупиняють —
Та ні кому вже нас не спинить!

